

ماستند موافق حال ملت قانون وضع میکنند ماسم
آنوقت قبول میکنند و دست نر و کلامین می نماید
که و کلاباها سرکار داشته باشند و از آنها کار
بخواهند حال دارالشوری از وزراء باید کار بخواهد
اگر نخواهد از تکالیف خود تجاوز کرده است چنه
شقبل عرض کردم که هر چه خواستم بکنم و مجلس
پاین ترتیب و وضع در کجا ملاحظه کنم پیدا نکردم
مافضات می کنیم اجرا می خواهیم بکنیم همه کاری
می کنیم جز آنچه تکلیف ماست .

آقا سید عبدالله مجتهد - گمان کرده
که امروز مجلس ما کامل المیار و جام الشریط شده
است مثل مجلسی که دیگران در عرض یا صد شش صد
سال تحصیل کردند بحضرت حجه قسم استمن کرامت
حضرت - چنرا در این مجلس دیدم مالین مجلس را که
امروز داریم باید در پنجاه سال دیگر داشته باشیم مجلس
ما بعد الله در کمال تفریح و خوبی است تمام مردم شایسته
دانا و عاقل اینها که می آیند اینجا نام عاشق این مجلس
هستند والا همه کاسب همه تاجر و درای کار هستند
شاونویک و کیر شایده باید از هیچ چیز واهمه نداشته باشد

البته در چنین امر بزرگی دچار همه قسم اشکالات
خواهید شد ولی باید در کمال اطمینان باین مجلس
شائق باشید این مجلس کار های بزرگ کرده
و میکند این مردم این حرفهائی را که میزنند
درس بقی می توانستند باید با نمانند اشخاصی که این
مجلس را بر پا کردند هنوز نمرده اند از قوتشان
هم کاسته نشده منتهی بعضی از اشخاص که بلباس
اهل علم بودند مخالفت کردند و ابدأ نتیجه هم
نیخشید با آنها هم مدارا میکنیم و نکته در این است
چون آنها هم از اهل علم هستند حتی الامکان نمی
خواهیم با آنها توهین شود چیزی که هست بعضی
بلباس مشروطه طلبین در این انجمن ها بعضی
تعریجات کردند و میکنند که آنها را میشناسم و
اسم آن اشخص محرک را نمیبرم تا موقمش ولی
نباید از آنها هم واهمه داشت مشغول کار خود باشید
بلی تقصیر این جا شد که وقتی چون آن شخص بواسطه

ما فاشه بود و فتنیکه عضد الملک خواست مارا از
قم بیارود از او سنده گرفتیم که آن شخص را دو
ماهه بیارود تا اینکه او را آوردیم خواست در این
مجلس ریاست پیدا کند نشد این شده که از مجلس
محرور گشت مبرود حضور شه بعضی حرف ها
میزند که اگر میخواهی سلطنت شما باقی بماند
باید این مجلس بهم بخورد حالا اسمش را نمیبرم
شاید یار توبه کند و الا آنوقت اسمش را میبرم
که مسلمانان بریزند در ب خانه او و رانکه تکه کنند
شما حاضر جمع باشید و الهه الغالب اندرک المهلک که
کاین مجلس برهم خوردنی نیست شما هم مثل سد
سکندر محکم باشید کسی که این مجلس را بر پا
کرده حفاظت او را هم خواهد کرد بگویند بآن
شخص این اسباب زنانه که فراهم کرده اگر دست
بر نداشتی خودم مجازات میکنم شما خیلی با قوت
قلب و سبکی در این مجلس مشغول کارتان باشید
این مجلس را امام عصر بر پا کرده است باین چیزها
بهم بخورد .

حاجی مهین التجار - این فقره که
فرمودند که واهمه ننمایند از باب تأکید بوده و الا
وقتی که ما داخل در این مجلس شدیم واهمه را کنار
گذاشتیم الا اینکه بعضی اشخاصی که بلباس مشروطیت
هستند می ترسم ملت را از ما برجانند .
آقا سید عبدالله مجتهد - این مرد

مدنی تحت لقب ما تنها ریاست کند نشد در کتبه
عرض کرد اینکه پول داده میشود بجای دیگر
که مجلس را خراب نکند نیشود باید بتوسط من
که لباس مشروطه دارم خراب شود مبتلی پول گرفته
و بانجمنها آدم فرستاده که فساد نمایند از امشب خواهش
میکم از این برادران اگر مرام حق داریم دیگر از
این باب حرفی نزنند .

حاج محمد تقی - کاریش نمیرود رأی مجلس
مجری نمیشود حالا دو ماه است که خالصیات را گفتند
با اقبال الدوله نباشد دونفر که فریب یک کرو و افسانه
می دهند سلطنت میگوید مال شخص خود من است بهر
کسی میخواهم بدهم .

آقا سید عبدالله مجتهد شما صورت آن
را بدهید من اجری میکنم .
آقا میرزا محمود اصفهانی - در رأی
داده شده است یکی اینکه از اقبال الدوله گرفته شود
یکی اینکه بدو نفر دیگر داده شود .

آقا سید حسن قلی زاده - این مطلب در اج
بهان مطلب سابق است کاریکه در مملکت میشود
بر خلاف قانون است لابد یک فاعلی دارد ما از قلوب
نمی توانیم شکایت کنیم بلکه از دست کسی که کار
از او صادر میشود شکایت میکنیم وقتی که مملکت
مشروطه شد یک عهد نامه نوشته میشود شاه بملت میدهد
چند نفر را هم مینمیرماید و طرف مجلس قرار
میدهد این خلاف قانونی که میشود از دوشق خارج
نیست یا خود وزیر مسئول گرفته است بحکم قانون
مسئول است اگر غیر از وزیر مسئول از مقررین سلطنت
صادر شود باید از وزیر مسئول بخواهیم که مجازات
بدهد فقط بلکه ما حق شکایت داریم که اگر شخص
اهل حضرت یک قانونی را بهم بزند و لابد این دستخط
بعده وزیر مسئول صادر میشود آنوقت هم باید آن
وزیر مسئول ملتفت شود که این حکم خلاف قانون است
یارد کند یا اخطار نماید فرضاً آمد روزی که بوزیر
مسئول رجوع کرد آنوقت روزی است که ملت باید
شکایت کند .

آقا میرزا سید محمد مجتهد این مجلس
اگر بهم بخورد دلش خود این مجلس است والا کسی
دیگر نمیتواند بهم بزند .
آقا سید عبدالله مجتهد روزنامه نویسیها
درست خبر بپرند و کلمات مارا درست حفظ کنند
اگر مطلب بر وفق نظام نشده در مجلس دیگر کلام را
بسط خواهیم داد (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز شنبه ۲۱ رجب
دارالشوری ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۱۹ آقا میرزا
مرغی قلیخان قرائت کردند و بعد از آن کلاه عظام
در هفت گنشته در مجلس رسمی حاضر نشده بودند از
قرار ذیل بود .

- مجلس روز شنبه ۲۴ فر
- مجلس روز یکشنبه ۲۵
- مجلس روز سه شنبه ۲۷

جمعی گفتند خوب است هر یک از کلاه که حاضر
نیشوند باسم معین شود .

آقا سید محمد تقی - من با آقای معقن الدوله
گفتم که اسمی را معین فرمایند بطور مهم نوشتن
فایده ندارد .

آقا سید حسن - بله با بطور فایده ندارد
باسم معین شده در روزنامه درج شود .

آقا سید محمد تقی - امروز گذشت ولی
بعده باید فایده آنرا کلاه عظام باسم معین شده و در
روزنامه مینا درج شود .

احسن الدوله - جناب رئیس لایحه است
که جمعی هم از کلاه امضا نموده اند باید
قرائت شود .

آقا میرزا محسن - در چند روز قبل قرار
شد که قبل از قرائت نظام نامه شروع به بیچ مکرر شده
و لایحه خوانده نشود .

(در این موقع شروع قرائت نظام نامه وزارت
داخله شد - و درین قرائت نظام نامه هیئت وزراء
ورود ب مجلس فرمودند و آقای آقا سید عبدالله مجتهد
و آقای آقا سید محمد مجتهد حضور داشتند پس از قرائت
و تصحیح چند ماده از نظام نامه وزارت داخله شروع
بمذاکرات گردید) .

وزیر داخله - چون در کابینه وزراء در این
ایام تغییر و تبدیلی داده شده بود لایحه امروز اول
برای معرفی حاضر در مجلس شمهانه .

(جناب مستوفی الممالک) وزیر چنگ مشغول و
(جناب علام الملک) وزیر عدلیه منتخب شمهانه و ثانیاً
درباب کبیه امورات با هیئت وزراء شرفیاب خاکبای
همایونی شدیم و آنچه لازم بود در اصلاح کبیه کلوما
عرض شد و بعضی احکامات مطالعه لازمه صادر گردید
برای این حاضر در مجلس شدیم که خاطر آقایان
و کلارا از مسراتب مستعضر داریم و دستخطی هم
صادر شد تا کید در اجرای قوانین مشروطیت و انام
قانون اساسی و سایر قوانین که انشاء الله آقایان
و کلا اقدامات مجدانه نمایند و تا کید میکنیم که قانون
اساسی را زودتر تمام کنند .

(اظهار امتنان شده و تبریک گفته شد)
آقا سید حسین - تبریک و امتنان بدعا ظهور
کار و خدمت است .

آقا سید محمد جعفر - پس از ظهور خدمت
و نتیجه باید تبریک گفته و اظهار امتنان نمائیم .
حاج امین الضرب - اما اینکه حضرت اشرف
فرمودند باید و کلا جداً مشغول کار شوند و کلا
وقتی میتوانند مشغول کار باشند که حواسشان جمع
باشد و در اطراف مملکت و سرحدات صدائی بلند
نشود و انتقایی نباشد .

وزیر داخله - امیدواریم که انشاء الله معین شود
بشود و قلامه انقلاب کلی جانی نیست که موجب
اختلال حواس شود .

حاج امین الضرب - چرا الان در طهران همه
روزه انقلابات و افتخاشا است باید طوری امنیت باشد
که کلا بتوانند با اطمینان خاطر و حواس جمع مشغول
کار شوند .

آقا میرزا حسین شهیدی - چرا منشا
انقلابات را صریحاً نمیگوید .

حاج امین الضرب - آنها را خودشان میدانند و
محتاج با اظهار ما نیست .

محقق الدوله - هرگاه معر کین را پیدا کرد
معلوم نمودیم باید قلع و مفتح آنها را از پیشگاه همایونی
خواست تا بشکران آنها همه عطوفت با حواس جمع
جدا مشغول کار باشیم این عرض اول بنده عرض
دوم من این است که تهیه مالیه شود برای ادبای

سختا هستند و خیلی حکم حقوق دارند داده شود کاین بیچارها بالمره اذیت رفته اند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - تا امروز يك اسباب اختطاری بین وزراء و وکلاء بود که در واقع بیستوسته بتکالیف خود عمل نمائند ولی امروز گویا آن اسباب بعد از رفع شدو هیئت وزراء بیجلس آمده اظهار امرای فرموده امیدواریم دیگر بعدا کاریه امور اصلاح شود اما اگر درین کار سکتورخ بدهد دیگر مجلس قبول نغو هب کرده.

وزیر داخله - من منی مسئولیت و مشروطیت را میدانم که اگر موانع باشد باید خودمان رفع کنیم والا باید استعفا بدهیم و همین جهت بود که هیئت وزراء میخواستند استعفا بدهند و ترتیب مشروطیت و مسئولیت را حضور همایونی عرض کردند و بر طبق آن منیاب تا کید دستخط مبارک صادر شد امیدواریم که بعدا کارها یکی اصلاح شود و از بابت پول هم رتاجه در کمیسیون ماله هم تصویب شده بود یک قسمتی از بابت ماله اساله بقشون داده شود و یک قسم هم از سرمایه که اعلیحضرت همایونی برای بانک ملی مرحمت فرموده اند و یک قسم از جاه و املاهای دیگر که مبین شده برداشته شود ولی اهم تر و بالاتر از همه اینها تأسیس بانک ملی است و تا این بانک تأسیس نشود در حقیقت عمل مایه مادرت نمی شود.

حاجی سید باقر - یعنی قوام مملکت بته بتأسیس این بانک است.

وزیر داخله - بلی سایدول در اینجا بانک دارند ولی ما از خود يك بانک ملی نداریم و باید مردم را تشویق نمود بر تأسیس بانک و اینکه مردم گمان کرده اند که این بانک تأسیس شده که فی الفور ما محتاج دولت را بدولت قرض بدهد خط شده است بلکه این بانک تأسیس میشود که عمل ماله روست تجارت و ترقی و آبادی مملکت و سایر کارهای مملکت اصلاح نماید و مسلمانین از زیاد شدن سرمایه البته لازم است دولت از بانک داخله ملی خودش قرض نماید.

حسام الاسلام - از همه چیز مقدم تر تحصیل امنیت است تا امنیت نباشد هیچ کاریش نمیرود و موجب امنیت مجازات قانونی است چند نفر از مفسدین رشت بنا بود بنیازات برسد و حاج محمد رضا و شریعتدار را بنا بود وزارت داخله احضار بظهران نمایند چه شد از قرار معلوم حاج محمد رضا را بواسطه رأی داین جمعی اورا منتخب کرده اند در صورتیکه آنها حاضر است و مراعات امنیت آنجا لازم است مفسدرا که نباید اختطای برای وکالت کرد.

وزیر داخله - جمعی که آمده اند منجیلو چند نفر از آن مفسدین لابد باید بیابند طهران و امروز هم تلگراف آمده بود که میرزا محمد رضانتخب شده.

حاج محمد اسمعیل آقا - مفیده بنده این است از طرف مجلس حکمی صادر شود و وزارت داخله هم بر طبق آن حکم صادر فرماید که این دو نفر بیابند طهران و معلوم شود که انتخاب ایشان صحیح است یا نه.

رئیس التجار - آیا این تلگراف از طرف مجلس قانونا صحیح است یا نه.

رئیس - این مسئله باید در مجلس علیحد مطرح شده اگر در حقیقت مفسدی آنها معلوم شد که انتخاب آنها بی خود است.

آقا سید محمد تقی - این عریضه ایست که هیئت وزراء بباگرای همایونی عرض کرده اند (عریضه که موشع بدستخط همایونی بود آقا سید محمد تقی قرائت کردند)

عرض داشت وزراء بباگرای همایونی
قربان خاکبای جواهر آسای اقدس همایونت شوم خانه ز اذیان بسوجت تمهدی که در خاکبای مبارکت کرده ایم و کلام خدا را بشهادت گرفته ایم تا گزیریم در هر موقع آنچه را صلاح دولتخواهی نسبت بذات اقدس ملوکانه میدانیم در مصلحت ملک و دولت و ملت که عین مصلحت پادشاهت می بینیم مرض برسانیم پریشانی خلق و آشفتگی هموم اختلال اوضاع مملکت از این بیشتر نمیشود مردم نسویه امور را از مجلس میخواستند مجلس موافق حقی که در قوانین اساسی بوداده شده است به وزراء مسئول رجوع میکنند و جدا اجرای قوانین اساسی را میخواستند اموری و وزیر ادراجه آن قوانین تقویت بندگن اعلیحضرت اقدس شهر یاری است و البته این نکته در خاکبای مبارک مبرهن است که تا صدور احکام بروفق قوانین اساسی مقرر نکرده شکایت مجلس، نوحش مردم، اختلال امور، رفع نخواستند و در سوء عاقبت این وضع هیچ شبهه نیست و یقین داریم که نبات مقدسه ملوکانه با هراض دولتخواهانه این غلامان تبارین ندارد استندهای عاجزانه غلامان اینست که از برای رفع تزلزل ارکان ملک و آسایش خاطر مبارک مؤ کدا دستخط ملوکانه صادر شود که قوانین اساسی باید جدا بوقع اجرا گذارده شود تا رفع محظور از این غلامان شده بدون لاحتظ مشغول خدمت گزادی باشیم زیاده قدرت جبارت ندارند.

الامر الاقدس الاعلی مطاع
دستخط مرحمت آمیز که در
جواب عریضه هیئت وزراء عظام
صادر شده قرائت شد

جناب اشرف انابک اعظم اجرای قوانین بتقویت مجلس چیزی است که همیشه مقصود و مطلوب من است تکلیف دولت و وزرا همین است و همیشه همینطور بووزرا فرموده ایم و بدما هم خواهیم فرمود وزراء بدون دغدغه خاطر مشغول خدمات مرجوه بقصد باشند و لازمه تقویت هم همیشه از طرف ما نسبت به آحاد وزراء خواهد شد و مخصوصا بنویسیم که وزراء قانون اساسی را از طرف ما از مجلس بخواهند که زودتر نوشته و تمام شود.

شهر رجب ۱۳۲۵
آقا سید محمد تقی - نهایت تشکر را از این بذل مکرمت و عطوفت ملوکانه داریم

احسن الدوله - شصت و پنج سال است بلکه از اول دولت ابد مدت قاجاریه تا حال رجال دولت به ترقیبات عالی نایل گشته اند اما از این هیئت محترم که امروز در این مجلس هستند خواهش می نمایم پیش خود فکر نموده ببینند پیشینیان چه کرده اند و چه اسم و یا کاری از خود در روزگار گذاشته اند و حال آنکه چیزی از آنها بیادگار نمانده پس استدها میکنم که چند وقتی هم آقایان معظم که حاضرند لباس مشروطیت داخل شده و کار نمایند تا همه راحت شوند و اسمی از خود بیادگار بگذارند.

حاج امام جمعه - بیخبری است که حضرت

رسول ص برای ما دعوت و حقوق مبین کرده است و ما همیشه در زیر سایه دوصفت که یکی راستی و یکی اتحاد باش تمام حقوق را میبردیم و داشتیم ولی بعد از آنکه این دوصفت از میان ما راه دور گشته شد تمام حقوق ما از ما دور گشته بود و از ما دور گشته بود درشته ملت ما از هم گسیخته شود تا پارسل حجج اسلام و آقایان عظام از شاه مقهور خواهش کردند که آن حقوق متروک را بر ما بدهد و شاهنشاه مبرود هم مرحمت فرمود و اعلیحضرت همایونی هم آنرا تسکیل فر و دند و این حقوق را مشروطیت میگوئیم و چون این حقوق خزینه ملت است اعلیحضرت شاه کلید این خزائن را بدست هشت وزیر دادند و ملت هم ما را کلا را منتخب کرده بر مرکز فرستاده اند بجهت اینکه نظارت در این خزائن داشته باشیم لهذا اولا بحضرت اشرف انابک میگوئیم تمام این سلی کرور ملت ایران حتی آنها اینکه در سرحدات هستند اگر بیگفتاری تعدی شود شخص شما مسئول هستید و همینطور سایر وزراء مثلا اگر دیناری از ماله ملت حیف و میل شود وزیر ماله مسئول است و همچنین وزیر جنگ مسئول است اگر یک نفر از شرن کسرو حقوق آنها نرسد باید ما مسئولیت را از آنها بخواهیم ولی يك حرف دیگر هم هست که باید بگوئیم بعد از آنکه ملت ما را منتخب کرده اند دیگر خودشان حق مداخله و گفتگو ندارند و دیگر اینکه حضرت اشرف گفتند ما میخواستیم استعفا بدهیم ما نخواهیم گذاشت که شما استعفا بدهید چرا که ناما همه چیز داشتیم شما سرکار بودید حالا که بحالت فقرو فلاکت افتادیم روزگار دست تنگی ماست میخواهید استعفا بدهید هر گز راضی با استعفا نخواهیم بود و از شما کار میخواهیم باید در این موقع آنچه در قوه دارید بفعلیت بیاورید.

حاجی سید مر ترضی - صحیح است باید کار ارائه بدهند و اگر موافقی دارند بگویند.

حاج امام جمعه - مذاکه اینجا شسته ایم حرف میزین از جانب بیست و پنج کسرو نفوس هستیم و حقوق آنها را متکفل و ضمانت کردیم و هیچکس نمیتواند حقوق آنها را ضایع نماید و ما این حقوق را بهشت نفر وزیر که خزانه دار ملت هستند سپرده ایم که حفظ و حراست نمایند و از ایشان کار میخواهیم ابتدا موانع و عذر از آنها بپول نخواهیم کرد.

حاج سید عبدالحسین - اولا امروز که مال منوینت را حاصل کردیم که آقایان وزراء اشرف آوردند و مرده دادند که بعدا انشاء الله امورات اصلاح خواهد شد ولی بنده عرض میکنم که در کمیسیون هراض بنده بودم هر چه میخواستیم با ادارات بنویسیم متعیر بودیم که چه بنویسیم چرا که تا اکنون هر چه نوشته بودیم فایده بر آن مترتب نبود مطلب دیگر که می خواستیم اظهار کتتم در خصوص تفاوت عمل است از شراسان نوشته اند که از این تفاوت عمل بطور مطلق چیزی معلوم نیست زیرا که این طور باشد آنچه آصف الدوله پارسل گرفته ارسال ما باید پرداخته شود بحالیه این يك صورتی مبین شود که میزان آن چقدر است صورتی که از طرف وزارت ماله کپی شده است معلوم نیست آصف الدوله پارسل با سامی مختلفه تعدی کرده است.

مستشار الدوله - وزیر داخله تشریف دارند

خیلی مناسب است عرض نمایم بموجب روزنامه‌های خارجه و داخله که دیده میشود در باد کوبه یک ناخوشی سری بر روز کرده بسر حسب فرمایش حاج امام جمعه که مانع است ملت و باستان سیردهایم پس باید بهتر از سابق در خصوص حراست و غیره دقت شود.

وزیر داخله - تعیین از جا های لازمه شد گفته دروغ است مذهباً قدغن شد که اقدامات لازمه بشود.

مستشارالدوله - احتیاط ضرورت ندارد.

وکیلالتجار - بموجب روزنامه های روسی که برای خود من رسیده است این ناخوشی ملاحظی است در آنجا بروز کرده .

وزیر داخله - روز پنجشنبه بوزیر خارجه خبر رسیده بود بدارداری **حفظ الصلوات** یعنی شده و عظمت کند جواب آقای شهبانی هم بجانب وزیر مالیه است در جواب آقای حاج امام جمعه ما خیلی تشکر داریم که علت بما این شرافت را داده اند و خزینه خود را بما سپرده اند و شرط اطمینان همان انتهاب است ولی شرط بیشرقت کما هم همان است که گفته در صورت حدوث موانع باید ملت هم همراهی نمایند بکسی شنیدن احکام است بتوسط وکلا که تمام بدانند که این ترتیب فقط از طرف وزراء نیست بلکه از جانب تمام ملت است البته آنها هم خواهند شنید چنانچه سئوالی هم اگر داشته باشند از مجلس خواهند خواست و بواسطه همین موانع بود که مجدداً عرضه بحضور همایونی عرض شد دستخط بر احکام آن صادر گردید و وزراء در میان دوقوه هستند . سلطنت و مجلس همچنانکه شاه تقویت فرمودند باید و کلام همراهی نمایند.

حاج امام جمعه - تا اکنون از طرف وکلا نصوری نشده است .

وزیر داخله - وکلا بواسطه کثرت مشاغل نتوانسته اند قوانین را بنویسند ولی بعد ما باید اقدامات مجدداً خود را مری فرمایند .

حاجی امام جمعه - بدو امنیت لازم است که بواسطه جمع مشغول کار باشند .

وزیر داخله - عجاله این فی الجمله آشوب تاوقتی است که این نظامنامه ما تمام شود بعد از آنکه تمام شد و مجری گردید خواهید دید که به چه چوه آشوب در هیچ جا نیست .

آقا سید محمد جعفر - همان طور که فرمودند باید قانون از مجلس بگذرد و وزراء اجری نمایند باید به ما تشکر کرد و از حال هم باید جلوگیری نمود .

وزیر داخله - بدو این اجرای قانون از رشت شروع شده است و این جزئی انقلاب هم رفع خواهد شد .

فقه الاسلام - این تشکر شیراز را ملاحظه فرمائید .

رئیس - مطالب متفرقه را کنار بگذارید باید از مطالب کلی گفتگو شود .

دکتر ولی الله خان - روی سخن بنده با وزارت داخله است در هر کابینه وزراء در مطلب بودگی است که باید ملاحظه شود و اینجا سئوال نموده است اول اینکه آیا این هشت خزیر موانع میل حضرت اشرف است یا نیست ثانیاً اینکه این هیئت ضمانت

گفتنی الا همدیگر دلوند پایه اگر جواب سریع داده بود مزید تشکر خواهد بود .

وزیر داخله - من با وزیرانی که معرفی کردم البته اطمینان دارم هر وقت خیالتی کردند یا مانی بیناشما معقول خواهند شد .

دکتر ولی الله خان - آن ضمانت کفالتی هست و مسئولیت دارن پایه ؟

وزیر داخله - اولاً هر روزی مسئول کار خودش خواهد بود مگر اینکه معضاج بصمانت بکنند بگر بقونه وجهه همین است که هفته دو روز مجلس وزراء تشکیل میشود که گفتگو نمایند .

دکتر ولی الله خان - در همه جای مجلس شورای وزراء هست که امورات را بشور بکنند بگر اصلاح میکنند دوست است هر وزیری مسئول کار خودش هست ولی بقر سایرین مسئول هستند بجهت اینکه اشخود کرده و ایشان هم رای دادند سؤال سیم اینکه پروگرام این هیئت در آتی چیست ؟

وزیر داخله - حالا نمیشود انشاء الله دمه دیگر در مجلس خواهم گفت اما مقصود شمارا از ضمانت کفالتی نفهیدیم اگر مسئولیت است که هر یک مسئول بکنند بگر هستند این نمی شود اگر مقصود ماضی است که آنهم البته هست .

دکتر ولی الله خان - مسئولیت دو جنبه دارد یکی خاص که آن متعلق بیک وزیر است دیگری مسئولیت عام آیا بچنینیم آن مسئولیت عام را قبول دارید یا خیر ؟

وزیر علوم - شما یک مطلبی را بیک عبارتی بهمان نموده که درست معلوم نشد درست است مسئولیت دوتا است یکی راجع برشته خاص خودمان است و یکی ضمانت وزراء از یکدیگر که حدس میزنم آنرا با موراتی که راجع بیولیتیک مملکت است که اختصاصی بیک اداره ندارد و تماماً مسئول آنها هستند و الا در اموراتی که راجع بحفظ وزارت خانها است هر کسسی مسئول کار خودش خواهد بود .

حسام الاسلام - سانه اش را من عرض می کنم هشت وقت را که بهم بافته اند یکی و متحد میشوند هر یک از آنها خاصن چابای یکدیگر میباشند و این معنی مسئولیت همدیگر است .

وزیر علوم - هموز چیزی نمیشود که بنده مسئول امر داخلی فلان وزارتخانه باشم هر کس مسئول کار خودش است .

وزیر داخله - ما منظور بیکه وزیر علوم گفتند صحیح است دو امور بچینی مملکتی اگر خطائی شود البته تماماً مسئول هستند تا اکنون چنین اتفاقی نیفتاده شما گویا چنین میگوئید که هر وزیری خطا کرد وزیر دیگر مسئول است و باید همه استفا بدهند و حال اینکه هر وزیری مسئول کار وزیر دیگر نیست .

دکتر ولی الله خان - امور مملکتی بر دو قسم است یکی امورات خاصه که راجع بهر یک از وزارت خانه ها است و هر یک مسئول کار خودشان می باشند و یکی هم امور کلیه است که باید تمام وزراء در آن میزاده افکار کنند و اصلاح نمایند در این گونه از امور ملگه باید تمام وزراء مسئول باشند نه اینکه تنها رئیس آنها وزراء مسئول باشد بنده عرض نکردم مگر آنکه در خارج تصیری واقع

هود سایر وزراء هم مسئول هستند مقصود را مودرمانه ممکن است .

وزیر داخله - این صحیح است هر وزیری مسئول وزارتخانه خودش است و هر امور کلیه مقصود اگر همان امور بلیگی است که گفته اند تماماً مسئول هستند و پروگرام هم از همان امور بلیگی است ولی عجاله منظور نظر همه بیولیتیک امروزه که مقدم بر همه است اصلاح امور و اصلاح عدل و رفع ظلم و امنیت بلاد و اصلاح مالیه است .

وزیر علوم - بنده عقیده ام اینست که امروزه در این مملکت از روی هیچ کتابچه دولتی نمیتوانند کار بکنند این هشت نفر وزیر که مسئول هستند با این وکلا اگر بغواصیم کار بکنیم پایه هر دودر کلیات و جزئیات باهم اتفاق داشته باشیم چرا بجهت اینکه هنوز قوانین ما تمام نشده است پس باید امروز این هشت نفر وزیر بهم دیگر در تمام کارها همسندت نمایند مثلا هنوز در مملکت ما کار بجائی نرسیده که مالیات را خود رعیت بیاورند بدهند باید از طرفه حکام که از جانب وزیر داخله باشد تقویت شود و همچنین در سایر چیزها مثلا خیلی جا ها است که اگر من تشکر کنم یا فراموش فرستم بجهت مدارس یا اوقاف فایده ندارد و کسی اعتنا و اطاعت ندارد مگر اینکه از وزارت داخله حکم شود من تمیذمان چطور باید فهماند که امروز حکم من با حکم با وزیر داخله یکی است چندین سال است که مردم این مملکت با بنظر رعایت کرده اند باید کم کم از سرشان در کرد .

وزیر داخله - اینکه شما میگوئید آیا موافق مشروطیت است یا باید امروز بروفق مشروطیت رفتار کرد .

وزیر علوم - اگر چه مخالف مشروطیت است ولی امروزه غیر از این چاره نیست .

وزیر داخله - پس باید کم کم حالی مردم کرد و بفهمند که ترتیب چیست .

وکیل الرعایا - این ده ماهه مجلس شورای ملی بیش از سی سال این وزارت خانهای ایران کار کرد ولی عقیده بنده اینست که مجلس بعد از این دیگر نمیتواند قبول قبول کند این دفعه آخر است که قول راقبول میکنیم و دیگر بعد از این ملت را هم نمیشود ساکت کرد .

آقا سید حسن قلی زاده - در سابق عرض کردم حالا هم عرض میکنم وقت تشریف آوردن وزراء باید از امورات کلیه و بیولیتیک و سیاسات کلیه مملکتی سئوال و جواب شود در امورات جزئی

در پارلمان نباید مذاکره شود و حرفهائی که در این مواقع در اینجا زده میشود اگر سندیت دارد باید طوری باشد که تاریخی شود و باید چیزی گفته شود که حجیت داشته باشد و بعد از این پروگرام وزرا باشد اینکه گفته شد باید همه مسئول باشند حرف صحیحی است و جواب دادند که هر یک مسئول کار خود هستند ما نباید ساکت باشیم باید بکسوئیم بموجب اصول مشروطیت و اصول طبیعی کار بر دو قسم است یکی کاریکه راجع بدارداری خاصه است البته هر وزیر مسئول اداره خودش است و بعضی مطالب عامه است که هیچ وزیر بتهنایی نمیتواند پیش خود رای بدهد باید آن مطلب را در مجلس شورای وزیر مطرح کرده اخذ رای نموده بعد از آن مجریه داوود و بجهت همین است که در سایر ممالک درایر گونه امورات اگر خلائی واقع شود باید تمام هیئت

و همین جهت مجلس شورای وزیران را میسر آورد اما در امور جزئی و کارهای راجع به اداره مریک مشغول بالخصوص هستند اما اینکه کشف باید امروز تمام وزراء در کارهای مینگری مشاهده کنند و تا از طرف رئیس الوزرا حکم نفوذ مردم اطاعت ندارند آنهم نباید مثلا وزیر مالی یک تلگراف کلی از وزیر داخله بکیرد برای همه ولایات که احکام وزیر مالی مجری است و کم کم این عادت را از سر مردم بیرون باید سکرد نه اینکه دهر مورد جزئی یک تلگراف بگیرند ولی مقصود در امور کلی بود که همه مشغول مینگردند و از آن جمله امر مهمی که باید در چنین مجلس عنوان شود عمل مالی است که کراراً در کمیسیون حضور وزراء عرض کردم و حالا هم میگویم که از همه چیز مقدم تر عمل مالی است و همچنین امنیت بلاد و دیگر اینکه از برای اصلاح مالی باید در خصوص سبزی علمی یک کاری بنمایند که سمادت آتی این ملت و مملکت بسته بآن است .

حاجی میرزا علی آقا - مایک تصور داریم و یک تصدیق مدنی است که اسم مشروطیت را می شنویم ولی این محض تصور است تصدیق نمیشود کرد هر وقت دیدیم که امنیت حاصل شد و بمخالفین مدد و کمک نرسید و آثار مشروطیت پیدا شد آنوقت تصدیق میکنیم والا فلا .

وزیر داخله - امیدوارم انشاءالله تعالی عملاً فریب با اتحاد و همدستی و کلا و وزراء تمام امور اصلاح و انتظام عمومی حاصل شود .

شرحی است که روزنامه مجلس راجع بمثل اتابک که در همین روز اتفاق افتاده است نوشته و برای تکمیل موضوع نقل میشود

اگر چه مسلک ما تا کنون بر ذکر حوادث و درج وقایع نبوده ولی در این موقع بملاحظه اهمیت مقام ناگزیریم که از وقوع این فاجعه عظمی مسط کلام داده خاطر مشترکین عظام را بیکه مطلب مستعسر سازیم چنانچه در طی مذاکرات روز گذشته مندرج است روز شنبه ۲۹ هیئت وزراء بقام در بار هدالتداریهای مایونی بر حسب تاکیدات اتابک اعظم وزیر داخله متفقاً همراهی یک عقیده شده که بحضور شرف اندوز گشته خاطر مریخ لافله مایون اهلی را از وضع افتشاش و بروز اختلال در کلیه امور مملکت بطور واقع مستعسر داشته اقدامات ملوکانه که عبارت از صدور احکام اکید در تقویت مجلس و الزام هیئت وزراء در اجرای قوانین صادره از مجلس خواستار شوند بر حسب این استدعا بر طبق نیات اعلی حضرت مایونی مستعظراتی بر تشبیه اساس مشروطیت و اجرای قوانین صادره شرح صدر همانروز کابینه وزراء بمجلس مقدس تشریف حاصل نموده از هر چه صرف تاز ذات البین گردید فی الواقع می توان گفت که تا آنروز آقاسی که شایسته و باایسته بود در اتحاد هیئت و کلام عظام و وزراء تضام ظاهر نگردیده بود به لا مجلس علنی و ملاحظه کیرات ششامی از سبوت تعذاتی باینه عالی فوقانی مجتهداً تشریح

مذاکرات روز یکشنبه ۲۲ رجب

دارالشورای ملی

عصر روز یکشنبه در هنگامی که علی الرسم مجلس مقدس دایر وهیئت و کلا عظام حاضر بودند نمایندگان اصناف مجتمعاً بمجلس شرفیابی جستند بعد از اظهار تأسف تحقیق و تدقیق این قضیه را که بی نهایت بر عموم طبقات ناگوار افتاده بود خواستار گردیدند . محقق البدوله وکیل مجلس مقدس هدایه آهاز سخن کرده خاطر عظم سایر و کلا را در این واقعه نهیمه متوجه خواستند که با این وضع و رفتار که اینگونه اشخاص

فرما شده تقریباً دو ساعت از شب گذشته هیئت وزراء بریزر آمده در حالتی که حضرت آیه الله آقا سید عبدالله مجتهد دست جناب اشرف اتابک بعظم رادر دست داشته از صحن صوابت بهارستان خارج و به فضای جلوخان وارد شدند از تصادفات امور سائلی بدلیل عنایت حضرت آیه الله مشتبه شد . بکثرت التجاج حضرت آیه الله را چندندمی عقب نگاهداشته در بین این احوال جوانی عباس آقا نام تبریزی الاصل که مدتی بود در طهران بشغل صراف اشتغال داشته پیش میآید و با رولول سه تیر متوالیاً خالی کرده وزیر داخله بیکمرتبه بر زمین افتاده بعضی استماع صدا خدام و حراس مجلس بیرون رویه سر بازی که در چوکه قرقولان است پیش آمده او هم زخم خورده و سبزی هم هدف سکوله شده شخص قاتل چون عرصه را بفر خود تنگ دیده یک تیر هم بصورت خود خلی می سکنند و فی الفور از دنیسا میروند تا وقتی که ازدحام حراس و خدمه میرسد حضرت اشرف اتابک اعظم را جزئی رمقی در تن باقی بوده ولی از سو اتفاق هر سه این تیرها در معال خطر آکی واقع شده بعد از ربع ساعت روح پر فتوحش بهام بالا پرداز مینماید روز یک شب از طرف صبح و کلا وحجج اسلام عبورما در دارالشورای ملی تشریف فرما و از سو این اتفاق در نهایت استفاک و محض اطمینان و عدم تزلزل واضطراب ولایات تلگرافی بمضمون ذیل با ولایات مخابره گردیده

د تلگرافخانه های عموم ولایات بحکم وانجمن های ایالتی اطلاع بدهند . دبروز (بیست و یکم ماه) اتابک اعظم وزیر داخله برای معرفی وزراء جنک و عدلیه حسب الرسم بمجلس مقدس شورای ملی حاضر شده بعد از انعقاد مجلس دو ساعت از شب رفته در بیرون بهارستان در موقع درشکه نشستن از طرف دو نفر شخص مجهول الحال بکوله رولور مضروب و بفاصله چند دقیقه بر حمت ایزدی پیوست قاتل با رفیق قاتل بلافاصله خود را کشته مجلس شورای ملی باتفاق انشاء دولت بجد تمام مشغول تحقیقات است که منشاء این سوء قصد و مرتکبین اصلی آنرا بدست آرد قتل مرحوم اتابک اعظم از ضایعات عظیمه و موجب تأسف و تضرر کلی است امید است کشف منشاء فساد و جزای قانونی مرتکب و شرکاء در او سایه قدرت و سطوت مجلس شورای ملی بسهولت میسر واز برای عموم ما ایرانیان تفسی هدلانیه حاصل شود

خدمت گذار بدین بلا برای ناگوار مبتلا کردند لازم است که اکیداً از طرف مجلس از راه تربیتی شود که اشخاص خائن را هرگز با رأی اینگونه تجاوزات نمانداز آنجا که اکیداً خاطر عموم و کلا عظام بر این نکته متوجه است که هر قدر هم امور مهمی پیش آمد در مواقعی که قرائت و تصحیح قوانین ادارات مرسوم مجلس مقدس است بسایر امور نپردازند از طرف ریاست مجلس امر بقرائت نظامنامه وزارت داخله شد و تا خبر این مطلب را از برای بعد از قرائت نظامنامه محول داشته شروع بقرائت گردید پس از قرائت و تصحیح چند ماده از نظامنامه وزارت داخله شروع بمذاکره لازمه شد .

آقا سید محمد تقی - این لایحه ایست از طرف انجمن محترم اصناف که بمجلس عرض و اظهار داشته اند .

(لایحه را آقا سید محمد تقی قرائت کردند) حضور مبارک انامی مجلس عرض میشود که تمام اهتمامات حجج اسلام و علمای اعلام و مفالی مملکت و ملت در تاسیس این مجلس محترم بجهت رفع ظلم و اشاعه عدل بوده است و در تمام مراتب ما ضحفا مسلمانان که هیئت اصناف و تجار و کسبه این مملکت میباشیم تا کنون هر چه داشته ایم در این راه صرف نموده ایم و اکنون این واقعه بزرگ که قتل این شخص که صدر اعظم مملکت و اول مشروطه خواه و خدمت گزار بدولت و ملت بوده است بظلم و طغیان واقع شده لهذا با کمال احترام استدعا مینماییم که حداً مجلس محترم از هیئت وزراء و حکومت شهر قاتل و محرک این عمل شنیع را خواسته مجازات قانونی بدهند و الا ما اصناف شما و کلاهی محترم را آسوده نخواهیم گذاشت .

آقا میرزا محمود خوانساری - البته جدو جهد تمام و کلا بر این است که باید قاتل و محرک این فعل ناگوار معلوم شده و استنطاقات لازمه عمل آمده بمجازات قانونی برسند .

محقق الدوله - جای هزاران تأسف است که باین نیت صانع و خالص اصناف و کسبه خائنین این طور کردند و نمیگذارند که قصد و نیت خالص اینها بطور صحیح بروز نماید این طبقه محترمه اصناف خواستند که بواسطه این مجلس اشاعه عدل نمایند ولی این خائنین نمیگذارند در این صورت تکلیف ما انامی ملت چیست .

حاج محمد تقی - باید چند نفر تبعید شوند تا آنها تبعید نشوند ماها آسوده نخواهیم بود

آقا سید حسین - اولاً در اینکه این قضیه یکی از مطالب بزرگی است که اتفاق افتاده حرفی نیست ولی باز بخلاف قانون تحقیق این امر رجوع بمجلس شده و ناقص مانده نتیجه گرفته نتخواهد شد در اینصورت خوب است از طرف مجلس رجوع به وزارت عدلیه و حکومت شهر و نظمی شود که تحقیقات و استنطاقات لازمه در این باب بعمل آردند و تکلیف